వెలిగిన జ్యోతి

—ఎన్. లలితాకౌండిన్య

తెల్లబోయి చూశాడు రామకృష్ణ ఆ ప్రశ్న విని. నవ్వి రెట్టించింది విశాల. "పాపని తీసుకురాలేదేం?" "పాప విషయంలో మీ రింత ఎట్టుదలగా ఉంటారంటే తీసుకొచ్చే వాడినే. ఆ దౌర్భాగ్యురాలిని మీరు చూడాలను కుంటారనుకోలేదు. క్షమించండి." అపరాధిలా తల వంచుకున్నాడు. ఆ తరవాత చాలాసేపు రోడ్డుమీద పోతున్న మనుషుల్నీ, దూరంగా కనిపిస్తూన్న కొబ్బరిచెట్లనీ చూస్తూ కూర్చున్నా రిద్దరూ. ఎంతోసేపటికి అతి నెమ్మదిగా, మృదువుగా— "నేను మీకు నచ్చానా?" అడిగింది విశాల. రామకృష్ణ ముఖం తెల్లగా అయిపోయింది. "అది నే నడుగ వలసిన ప్రశ్న. అడిగే ధైర్యం, అర్హత లేక ఊరుకున్నాను. చూస్తూ చూస్తూ రెండో పెళ్ళికి సిద్ధపడిన మగవా డే ఆడపిల్లకి నచ్చుతాడు?" అంటూ— మ్లానంగా నవ్వాడు. "అనుభవపూర్వ కంగా తెలుసుకున్నాను, విశాలగారూ! మగవాడి ఆశ్రయం లేకుండా ఆడది ఉండగలదేమో కాని, ఆడది లేకుండా మాత్రం మగవాడు బ్రతకలేడు— ముఖ్యంగా నా లాటి వాడు. నా స్థానం లోనే ఒక ఆడపిల్ల ఉంటే ఇంక పెళ్ళి ప్రశ్నే లేదు. కూతుర్ని పెంచుకుంటూ, ఆ కూతురే ప్రాణం అనుకుంటూ ఎలాగో ఒకలా కష్టపడి జీవితం లాక్కొని పోతుంది. నేను కష్టపడననడం లేదు. పాప నిజంగా నా పంచప్రాణాలే. అయినా, ఆ పంచప్రాణాల్నీ అడదక్షత లేకుండా నేను కాపాడుకోలేను అని ఏడాది కాలం లోనే తెలిసింది. ఈ ఏడాదీ పంతంతో, మూర్ఖత్వంతో రబ్బరుబొమ్మలాటి పాపను చందమామ బొమ్మలాగా మార్చాను. తప్పు తెలుసుకుని ఇప్పుడు తప్పనిసరిగా . . ." అని అర్ధోక్తిలో ఆపేశాడు. "కేవలం పాప పెంపకం కోసమే అయితే ఇంత బలవంతంగా పెళ్ళి చేసుకోవడం ఎందుకు? పాపని పెద్దదాన్ని చేసే పూచీ నాది" స్థిరంగా అంది విశాల "అది కుదరదు. ఎందుకంటే, పాప నా దగ్గరే ఉండాలి అది జరగాలంటే దానికోసం మీరూ నా ఇంట్లోనే ఉండాలి. పెళ్ళి లేకపోయినంత మాత్రాన మీకూ, నాకూ అబ్జెక్షన్ లేకపోవచ్చు గానీ, మనవాళ్ళకి అది సహించరాని విషయమ్. అనవసరంగా చిక్కుల్లో పడాలి." దూరంగా దృష్టి నిలిపి యాంత్రికంగా అన్నాడు రామకృష్ణ. సాయంకాలం, నీరెండ నారింజ రంగులోంచి మారిపోతూంది. రోడ్ల మీద జనం అంత కంతకూ ఎక్కువై పోతున్నారు. పార్కులో అక్కడా అక్కడా కూర్చున్న జనం లేచి వెళ్ళిపోతున్నారు. "మీ రింకా ఏమన్నా అడగాలా?" మౌనాన్ని ఛేదిస్తూ అడిగాడు రామకృష్ణ. అడ్డంగా తల ఊగించి అసంతృప్తిగా నిట్టూర్చింది విశాల. "ఈ పెళ్ళి మీ స్వేచ్ఛ నే విధంగానూ ఆటంకపరచదు, విశాలగారూ? కాని. . . పాపకి మీరు మనస్ఫూర్తిగా తల్లి కావాలి. మీకే మాత్రం అసంతృప్తి కలిగినా, దీనికి ఒప్పుకోవద్దు. ఆ విషయం స్పష్టంగా చెప్పెయ్యండి" అన్నాడు సూటిగా. సిగ్గుగా తల దించుకొని, "ఛ! ఛ! ఇందులో అసంతృప్తికేం ఉంది? నా కేం అభ్యంతరం లేదు" అంది తొందరగా. "మరి నేను వెళ్ళనా?" ఏదో పనిచేసి అలసిపోయినట్లు లేచాడు రామకృష్ణ. భారంగా అడుగులేస్తూ కదిలింది విశాల.

* * *

"చి. రామకృష్ణ, ఎమ్. డి. కి చి. సౌ. విశాల ఎమ్. ఎ. ని ఇచ్చి. . ." శుభలేఖ అలవోకగా చూసి పడేసింది తులసి. 'విశాల ఎమ్. ఎ. ఎందు కా డిగ్రీ? ఆవాలుడబ్బా మీద మూత పెట్టుకుందుకు. అంతే. పెళ్ళి చేసుకోవా లనిపిస్తే ఈ రెండో పెళ్ళి రామకృష్ణ తప్ప మరెవరూ దొరకనే లేదా రాణీగారికి? ఛ! విశాల ఇంత దద్దమ్మ అనుకోలేదు. పైగా గొప్పగా ఇన్విటేషన్‌కూడా పంపింది, పెద్ద ఘనకార్యం చేస్తున్నట్లు. ఈ పెళ్ళికి డబ్బు దండగ చేసుకుని వెళ్ళడం కూడానా? వెళ్ళను' అని నిశ్చయం చేసేసుకుంది తులసి. కాని, ప్రాణానికి ప్రాణమైన తన విశాల జీవిత భాగస్వామిని చూడాలనే ఆత్రత ఆపుకోలేక వెళ్ళింది. పీటలమీద రామకృష్ణని చూడగానే తన ఊహలన్నీ తల్లక్రిందులు చేసుకోలేక తప్పలే దామెకు. సంపంగి రంగు దేహంతో, చక్కటి పెర్సనాలిటీతో గంభీరంగా, నిండుగా ఉన్న అతనిని చూసి తృప్తిగా నిట్టూర్చింది తులసి. "రెండో పెళ్ళి అయితేనేం? చిన్నవాడే పాపం! చిన్నప్పుడే పెళ్ళాం పోయింది." "అయితే మాత్రం? ఎంత చిన్నవాడైనా రెండో పెళ్ళి రెండో పెళ్ళే. పైగా కూతురుకూడానట. మళ్ళీ చూస్తే పెద్ద డాక్టరు." ఇలాటి గుసగుస లన్నీ రామకృష్ణ చెవిని వేసి పోతూంది గాలి. బాధతో అతని ముఖం రాను రాను ఎరుపు రంగులోకి వచ్చేస్తూంది.

* * *

తలుపు దేరవేసి అందరూ వెళ్ళి పోతూంటే విశాల కాళ్ళకింద భూమి రెండుగా చీలిపోతున్నట్లనిపించింది. 'ఛ! ఈ క్షణంలో నే నెవ్వరికీ కనిపించకపోతే ఎంత బాగుండును!' అనుకుంది వెర్రిగా. జీవంలేని నవ్వుతో మెల్లిగా దగ్గరికి వచ్చి అతినెమ్మదిగా అన్నాడు రామకృష్ణ: "నాకు తెలుసు మీ దింకా కలల్లో తేలిపోయే కన్నెమనసేనని. కాని. . . కాని నాలో రసానుభూతి చచ్చిపోయింది నాలుగేళ్ళ కిందటనే. అందుకనే ఈ తంతు వద్ద న్నాను. కాని. . ." ఇంక మౌనంగా ఉండలేకపోయింది విశాల. "మిమ్మల్ని నే నాక్షేపించటం లేదు. క్షమించండి. ఎదిరించే ధైర్యం లేక తల వంచుకొని మీ ముం దిలా నిలుచున్నాను. ఈ విషయంలో నేను బాధ పడతానేమోనని మీరు బాధ ననుచుకొని క్రుంగిపోవద్దు. ఆమాత్రం మనిషిని అర్థం చేసుకో గలను." స్థిరంగా ఉన్నాయి విశాల మాటలు. ఊహించని ఆ మంచితనం రామకృష్ణని ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసింది. కృతజ్ఞత గుండెలనిండా పేరుకొని గొంతు విప్పనివ్వలేదు. చుట్టూ పరిశీలిస్తూన్న విశాల కళ్ళు గది మధ్యగా ఉన్న ఉయ్యాలమంచంలోని పాపని చూస్తూనే వెడల్పయాయి. "మీ పాపేనా" అని అనబోతూ అతి ప్రయత్నం మీద— "మన పాప" అని అడిగింది. అప్పటికి తేరుకున్న రామకృష్ణ చురుగ్గా వెళ్ళి మృదువుగా ఉయ్యాలలో నిద్ర పోతున్న పాపని చేతుల్లోకి తీసుకొని, "నా సర్వస్వాన్ని మీ కప్పగిస్తున్నాను, విశాలా! ఇక దీని బాధ్యత పూర్తిగా మీదే!" అన్నాడు పాపని విశాల కందిస్తూ. ఆత్రతగా అందుకొని దడదడ కొట్టు కుంటూన్న గుండెలకు హత్తుకొని, "పేరేమిటి" అడిగింది. "మణిప్రభ" అన్నాడు విశాల చేతుల్లో పాపని ప్రేమగా చూస్తూ. మరుక్షణంలోనే మంచం మీద ఉన్న తలగడ, దుప్పటి తీసుకొని గదిలో రెండో మంచం ఉన్న తలుపు తీసుకొని డాబామీదికి వెళ్ళిపోయాడు. స్తబ్ధుగా నిలుచుండిపోయింది విశాల. అప్రయత్నంగా ఆమె కళ్లలో నీళ్ళు తిరుగుతూ చెంపల మీదుగా పాప తలమీద టపటపా రాలాయి. తుళ్ళిపడి చటుక్కున కళ్ళు తుడుచుకుంది. ఇంకా దీనికి మించిన గాయా లెన్నో తగులుతాయని తెలిసి ఈ బాధ్యత వహించిన తను ఇంత పదహారేళ్ళ ఆడపిల్లలా ప్రవర్తిస్తోందేమిటి? అనుకుంటూ పాప ముఖంలోకి చూసింది. కష్టసుఖాలు తెలియని పాప అందంగా మెరిసిపోతూంది ట్యూబ్‌లైట్ కాంతిలో. చారెడేసి కళ్ళు. లక్కపిడత లాంటి నోరు. పాలబుడగ ల్లాంటి బుగ్గలు. ముఖానికి ఫ్రేమ్‌వర్కులా అమరిసరింగుల జుట్టు. ముద్దుగాఉంది ముఖం. 'సంరక్షణ లేక వన్నె తగ్గి సన్నగా ఉంది. కాస్త మరొక్క రెండు నెలలు తిరిగేసరికి పాపని చూసేందుకు రెండు కళ్ళు చాలి పోతాయా ఎవరికైనా' అనుకుంటూ మంచంమీద పడుకోబెట్టి పక్కనే ఎడు కొంది. నిద్రలో అటూ ఇటూ కదిలి దర్జాగా ఒక కాలూ, ఒక చెయ్యీ విశాల మీద పడేసి గుండెల్లో దూరి పడుకొంది మణి. తెలియని భావంతో కళ్ళు చెమ్మ గిల్లుతూ ఉంటే మరి కొంచెం దగ్గరగా తీసుకొని, 'నీ కోసమే వచ్చాను, మణీ' అనుకుంటూ కళ్ళు మూసుకుంది విశాల అశాంతిగా.

వెల్లకిలా పడుకొని ఆకాశాన్ని చూస్తూ రామకృష్ణ మనసు నాలుగు మైళ్లు రాళ్ళు వెనక్కి పరుగెత్తింది. అప్పటికి రామకృష్ణ కోటి కోర్కెలు గుండెల్లో రొద చేస్తూంటే క్షణ మొక యుగంగా నిరీక్షించాడు తన చెలితో ఏకాంతం కోసం. అందరూ వెళ్ళిపోయి నాకూడా అలాగే చెక్కిన శిల్పంలా తల దించుకుని నిలుచుండి పోయింది జ్యోతి. ఎలా మాట్లాడాలో అతనికీ అర్థం కాలేదు. నెమ్మదిగా వెళ్ళి చెయ్యి పట్టుకునేసరికి పిరికిగా కళ్ళెత్తి చూసి మళ్ళీ తల దించేసుకుంది. ఆ క్షణంలోనే ముత్యాల్లాంటి స్వేద బిందువులు ఆమె నొసట చూసి నవ్వుతూ, "భయమే" అన్నాడు. అరచేత్తో నుదురు తుడిచి, "నే నంటే నీకు ఉండవలసింది భయమా, జ్యోతీ? నే నంత భయంక రంగా ఉన్నానా?" అంటే కాదన్నట్లు తల తిప్పింది. "అయితే, తలెత్తు మరి." ఉత్సాహంగా అన్నాడు. ఆర్చిప్పల్లాంటి కళ్ళెత్తి చూసింది ధైర్యంగా. నిర్మల

వై ఏ ఆ కుపోఎల్లో తన ముఖాన్ని ఉస్సిగా చూసుకొని ఆ కనురెప్పలు పెన్ను పెట్టుకున్నాడు. "నీ కోసం నే నేమన్నా చెయ్యగలను, జ్యోతీ! కానీ, కొందుకూ అమ్మా నాన్నల పట్ల నా కున్న బాధ్యతలు మరిచిపోనివ్వద్దు '' అన్నాడు నెమ్మదిగా. కంగారు పడింది జ్యోతి. ఆమె పాపిట్లో గిన్నె ... చెప్పుకుపోయాడు. "ఇలా ...గానే ఒలా వేరింటి కాపురాలు పెట్టి ... తెన్నో చూశాను నేను. కాని, మనం అలాంటి దౌర్భాగ్యుల లిస్టు లోకి చేరవద్దు. ఏం?'' ఆ మాటలు విన్న జ్యోతి కొంచెం ఎడంగా జరిగి, "మీ రెందుకిలా మాట్లాడుతున్నారు?'' లంది బిక్కమొహంతో. "ఏమిటో నా కలా చెప్పెయ్యాలనిపించింది. నేను కవిన్నైతే ఎంత బాగుండును! ఖర్మ కొద్దీ డాక్టర్నయ్యాను. అందుకే నాకు మాట పొందిక లేదు. నా భాష కరుగ్గానే ఉన్నా అర్థం చేసుకోవాలి నువ్వు'' అన్నాడు నిర్మలంగా. నెమ్మదిగా పలికే కంఠంతో — "నా వల్ల ఎవరి మధ్యా చీలికలు రావు. అది చెప్పగలను'' అని కొంచెం సేపు ఆగి, "మీ రొక్కళ్ళు నన్ను నమ్మితే చాలు— ఎవరేమనుకున్నా నేను సహించగలను'' అంది కన్నీళ్ళు జలజలా రాలుతూంటే. అప్పుడు గాని రామకృష్ణకి తెలిసిరాలేదు— తన మాటలు ఆ అమ్మాయిలో ఎన్ని భయాలు రేకెత్తించాయో! సన్నగా చలిస్తున్న జ్యోతిని ప్రేమగా గుండెలకి హత్తుకున్నాడు.

లవన్నీ గుర్తుకొచ్చి కడుపులో దేవినట్లై అటునించి ఇటు తిరిగి బోర్లా పడుకొని తలగడకి తల రాసుకున్నాడు అశాంతిగా. బ్రతికినన్ని రోజులూ అన్న మాట నిలబెట్టుకుంది. ఎవ రెన్ని తూలనాడినా, ఏ మాటలన్నా అన్నీ నిశ్శబ్దంగా భరించింది, తనకైనా తెలియకుండా. ఆఖర్ని తలుపు తాళం వేసుకొని బజారు కెళ్ళినట్టుగా తన హృదయాన్ని మూసేసి వెళ్ళిపోయింది శాశ్వతంగా. బిగిసిపోయిన ఆ తలుపుల్ని విరగ్గొట్టి విశాలని ఆహ్వానించాలంటే తనకి సాధ్యం కావడం లేదు. కొంత ప్రయత్నం మీదనే ఆ పని జరగాలేమో? ఇలా జరిగేవి, జరగబోయేవి కలబోసుకుంటూ ఉండగానే పక్షులు కలకలమంటూ లేచిపోయాయి.

* * *

"విశాలా! ఎలా ఉంది జీవితంలో రెండో అధ్యాయం? ను వ్వసలు మొదటి నుంచీ ఏదో ప్రత్యేకత కావాలనుకుంటూ ఉండే పిచ్చిదానివి. ఆ వెర్రితోనే నువ్వీ రెండో పెళ్ళికి సిద్ధపడ్డావు తప్పితే దీనివల్ల ఎవర్నీ నువ్వు సుఖపెట్టలేవు. నీ కసలు మొదటినుంచీ సుఖం లేనేలేదు. ఏమన్నా అంటే 'తల్లిలేని పిల్లకి ఆ లోటు తీర్చుతున్నాననే తృప్తి నాకు చాలు' అంటూ నన్ను మభ్యపెట్టుకుంటావు. నిన్ను నే నెంతగా అభిమానిస్తున్నానో నీకు తెలియదే, విశాలా! ఇంటికి పెద్ద కూతురివై ఏ కొడుకూ ఏ తండ్రికీ సహాయపడనంతగా చేయూతనిస్తూ నీ తమ్ముళ్ళనీ, చెల్లెళ్ళనీ నీ చేతి మీదుగా ఉన్నత స్థాయిలో నిల్పి నంతో షించే ఆదర్శ యువతి వనుకున్నాను. 'విశాల నా కిష్టమైన స్నేహితురాలు' అని గర్వంగా నలుగురితో చెప్పుకొనేదా నను కున్నాను. కానీ, మధ్యలో నువ్వింతలా నీ నామధేయం విరక్తం చేసుకుంటా వనుకోలేదు. ఒరిగిం దేలాగా జరిగిపోయింది. ఇప్పుడైనా నిజాన్ని దాచకుండా చెప్పరేం? నీ బావా ఇప్పటికైనా మారాయనే ఆశతో, తొందరగా సమాధానం ఇస్తావనే ఆశతో — నీ తులసి.''

ఉత్తరం చదివి తేలిగ్గా నవ్వుకుంది విశాల. తమ్ముడు ప్రభాకరం వ్రాసిన ఉత్తరం తెరిచేసరికి ఆ నవ్వు మాసిపోయింది. చాలా క్లుప్తంగా ఉంది ఉత్తరం. మామూలు క్షేమ సమాచారాలైపోయిన తరవాత — "ఇంక నా చదువుకి స్వస్తి వాచకం పలికేద్దా మనుకుంటున్నా నక్కా. ఇక్కడ ట్యుటోరియల్ కాలేజీలో ఒక జాబ్ ఖాళీగా ఉంది. ప్రస్తుతం అది చేద్దామనుకుంటున్నాను. మరో నెల రోజుల్లో ఉమెన్స్ కాలేజీలో క్లర్క్ పోస్ట్ ఖాళీ అవుతుందిట. మా

ఫ్రెండ్ నాన్నకి ఆ ప్రిన్సిపల్ బాగా తెలుసు. ఆ ఉద్యోగం వస్తుందనే ఆశ ఉంది. ఈ చదువు నన్నెంత ఉద్ధరిస్తోంది, వాళ్ళకి మరింత భారం తప్ప. ఆడపిల్లని ఒక పోయిగా బాధ్యతలన్నీ వదిలివేయు గిలవు. కాని, నేను కొడుకుని. అలా అర్థాంతరంగా వదిలేస్తే సమాజంలో నేనో వింత జంతువు నవుతాను. నా బాధ్యతలన్నీ నెరవేర్చాక చచ్చిపోయేలోపున ఎమ్. ఎస్. సి. అనిపించుకుంటాన్లే. అయినా, ఇదెప్పటి మాట? విశ్వం ఒక పొజిషన్‌లోకి రావాలి. శాంతికీ, జయకీ పెళ్ళిళ్ళు చెయ్యాలి. అప్పుడు కదా? మరేం ఉన్నాయి విశేషాలు! ఎంత రాసినా ఇవే. ఇక ఉండనా? బావగారికి నీకు పెట్టిన నాటి నమస్కారాల్లోనే సగభాగం ఇచ్చెయ్. తిరిగి పెట్టలేను (బద్ధకం)

– ప్రభు"

అని అడుగగిన మళ్ళీ — "ఏదేదీ ప్రాశాను కడుపులో బాధ ఉండలేక. ఇదేమీ మనసుకి పెట్టుకోకు. మణి బాగా అల్లరి చేస్తున్నాడా?" అంటూ వ్రాశాడు. దిగాలుగా కూర్చుండిపోయిన విశాల మణి తన మూడు చక్రాల సైకిల్ తన పాదం మీంచి తొక్కుకొని పోయేవరకూ ఈ లోకంలోకి రాలేక పోయింది. తేరుకొని చూసేసరికి సైకిల్ దిగిపోయి ఒడిలో వాలిపోయింది మణి. "ఆకలి" అంటూ. లేచి దానికి అన్నం పెట్టి పడుకోబెట్టింది యాంత్రికంగా.

చీకటి చిక్కనౌతున్న కొద్దీ నక్షత్రాలు మిడిసి పడుతున్నాయి. ఎరుగెరుగుతున్న కాలాన్ని గమనించడమే లేదు విశాల. తను చేసిన ఎనిమిది కలిగిన లాభనష్టాలు బేరీజు వేసుకుంటోంది. ఎందుకీ పెళ్ళి చేసుకున్నట్టు తను? దీనివల్ల తనెవరిని ఉద్ధరించాలి? ఇదీ అంటూ తన పెళ్ళి వలన కలిగిన ప్రయోజనమేమిటి? తన కోసం ఎవరు ప్రాకులాడుతున్నట్టు? 'మణి' అవును, మణికి తను కావాలి. రామకృష్ణ తన నే ఉద్దేశ్యంతో చేసుకున్నాడో అది నెరవేరుతోంది స్పష్టంగా. ఇప్పుడు రామకృష్ణకి కాదు, మణికే తనకు ప్రాణం. అదే లేని నాడు తన మనుగడకి అర్థమే లేదు. ఆ ఒక్క తృప్తి చాలు తనకి. కాని, ఇంతకు మించిన అసంతృప్తి వెన్నాడుతూంది తనను. ఎంత విరాళగా, నిస్సారంగా రాశాడు ప్రభాకరం! వా ఉన్న దానిలోమాత్రం అబద్ధం ఏముంది? తనే మగవాడైతే ఆ ఇంటి బాధ్యతలు వదులుకోగలిగేదా? వదులుకుంటే హర్షించే వారు ఎవరైనా? తన తృప్తి కోసం వాడి భవిష్యత్తు నాశనం చేసింది. ప్రభాకరాన్ని తలుచుకుంటూన్న కొద్దీ విశాలలో దుఃఖం గూడు కట్టుకోసాగింది. కర్తవ్య విమూఢురాలిలా అలా కూర్చుండి

ఆశల వల

మనం ఎప్పుడూ ఏదో ఒకటి ఆశిస్తూనే ఉంటాం. ఆశ నెరవేరినా, నెరవేరకపోయినా మనిషిలో ఆశ చావదు. ఒక ఆశ నెరవేరితే మరొకటి. జీవితమే ఆశల వల.

జాన్సన్

పోయినదల్లా తలుపు చప్పుడు విని తెప్పరిల్లింది. పదకొండున్నర గంటలు. లోపలికి వచ్చి డ్రెస్ మార్చుకొని అన్నం ముందు కూర్చున్నాడు రామకృష్ణ. అన్నం తింటూ మధ్యలో ఏదో అనుమానం తలవెత్తినవాడల్లా, కళతప్పిన విశాలముఖం చూసి, "అలా ఉన్నావేం?" అన్నాడు ఏదో లాంఛనాని కడిగినట్టు. "ఏం లేదు. బాగానే ఉన్నాను." క్లుప్తంగా ఉంది జవాబు. "ఇంకా అన్నం తినలేదేం?" "తింటాను." మరేం మాట్లాడకుండా అన్నం తిని లేచి వెళ్ళిపోయాడు. పరధ్యానం గానే వంటిల్లంతా సర్దేసి, తలుపులేసి వచ్చేసింది విశాల. మంచం మీద పడుకో బోతూన్న రామకృష్ణ విశాల రాకని చూసి ఆగిపోయాడు. "ఏం లేదు. మిమ్మల్నో చిన్న విషయం అడగాలని ..." సంశయంగా ఆగిపోయింది. గతుక్కుమన్నాడు. ఆ విషయ మేమిటో బాగానే అర్థం అయిపోయింది. 'నన్నెందుకు పెళ్ళి చేసుకున్నారు? కేవలం పాపకోసమే అయితే డబ్బిచ్చి ఆయాను పెట్టుకోవచ్చుగా! మీరు జీవితంలో అన్నీ రుచి చూసే ఉండవచ్చు. కానీ, నేనింకా ఇప్పుడే జీవితంలో అడుగుపెట్టాను. ఆ విషయం మరిచిపో తున్నారు' అంటుంది. తను దేనికీ మాట్లాడలేడు. అన్నీ సత్యాలేగా? "అడుగు" అన్నాడు బలవంతంగా. "నేను ఉద్యోగం చెయ్యాలనుకుంటున్నాను." ఊహించని ఈ దెబ్బకు ఆశ్చర్యపోయాడు రామకృష్ణ. మాడుమీద సుత్తితో కొట్టినట్టు గిలగిలలాడాడు. "విశాలా!" అన్నాడు కంగారుగా. ఆ తర వాత మాటలు అతని ప్రమేయం లేకుండా అతి తొందరగా వచ్చేశాయి. "నీకు నిజంగా అన్యాయమే జరిగింది. అది ఒప్పుకుంటున్నాను. అందుకు పూర్తిగా నేనే బాధ్యుణ్ణి. కాని ... కాని ... పాప నీకు బాగా చేరికై పోయింది. నువ్వు దూరమై పోతేఅది తట్టుకోలేదని కొంటుంది." "ఏమిటి మీ రంటున్నది?" ఆయోమయంగా అడిగింది విశాల. "ఎప్పుడూ ఒకే దృష్టితోనే మాట్లాడతా రెందుకు? నా కన్యాయం అయిపోయిందని నే ననుకోవడం లేదు. పదే పదే మీ రలా అంటూ ఆ భావాన్ని నాలో ఇంజక్ట్ చేయ వద్దు, దయచేసి." విసుగ్గా, తీవ్రంగా చెప్పేసింది. 'నీ మంచితనంతో నా మెడలు వంచేస్తున్నావు, విశాలా' అను కుంటూ — "మరిప్పుడు ఉద్యోగం చేస్తానంటున్నా వెందుకు?" అడిగాడు, నెమ్మదిగా. "చదవండి" అంది ప్రభా కరం వ్రాసిన ఉత్తరం అందిస్తూ. "ఆడపిల్లగా నన్ను కనడమేనా మా వాళ్ళు చేసిన తప్పు?" బాధగా అడిగింది ఉత్తరం తిరిగి తీసుకుంటూ. "ప్రభాకరం చదువు పూర్తి నేను వదగలను. కాని ..." మధ్యలోనే అంది విశాల: "ఆ ఒక్క సాయం మీరు చేస్తే చాలు. వాడు మీ కెంతయినా ఋణపడి ఉంటాడు." ఆమె ముఖం సిగ్గుతో కందిపోయింది. పక్కకి తిరిగి కళ్ళు తుడుచుకుంది గుప్తంగా. "నిన్ను చేపట్టినప్పుడు నీ మీదున్న బాధ్యతలకు కూడా బాధ్యుణ్ణి కావాలి. ఆ విషయం ఇంతవరకూ మరిచిపోయినందుకు నిజంగా సిగ్గుగానే ఉంది విశాలా! ఇందులో ప్రత్యాకరంగాని, ఋణ్ణ గాని కృతజ్ఞత చూపించడాని కేమీ లేదు" అన్నాడు రామకృష్ణ మామూలుగా. "పడుకోండి" అని అక్కడి నుంచి వెళ్ళిపోయింది విశాల. పడుకున్న రామకృష్ణకి నిద్రమాత్రం వరంతో ప్రయత్నం మీద గాని పట్ట లేదు. అతను విశాల గురించే ఆలోచిస్తూ ఎంతసేపటికో నిద్రపోయాడు.

* * *

"తులసీ! చాలా కాలానికి నీకు వ్రాస్తున్నాను తనక మారిపోయిన అభిప్రాయా లతో నీ మాటలే నిజం అంటూ ఒప్పుకున్నా ననుకునేవు. అదేం లేదు. చాలా మామూలుసంగతులే ఈ ఉత్తరంలో ఉన్నవి. ఇక్కడికి వచ్చిన కొత్తలోనే నాకు పూర్తిగా అర్థం అయిపోయా రాయన. జ్యోతి— అంటే మణి అమ్మ ఎంత చక్కగా ఉంటుందో తెలుసా? వర్ణించేందుకు నాకు మాటలు రావుగాని, రచయిత్రిగా నువ్వెంత మందరంగా చిత్రించగలవో అంత చక్కగా ఉంటుంది. చాలా తొందరగా నూరేళ్ళు నిండి పోయాయి గాని, ఉన్నా నా కన్నా పెద్దది మాత్రం ఉండదు. వాళ్ళ పెళ్ళిఫోటో చూస్తూ ఆడదాన్ని నేనే తెగ ముచ్చట పడ్డాను. చాలా అరుదైన జంటల్లో ఒకటి రామకృష్ణ, జ్యోతుల జంట. తులసీ! ఏదో రచయితని నువ్వెప్పుడూ 'ట్రాజెడీ లవ్వర్' అంటూ పిలవడం నాకు తెలుసు కానీ, భగవంతు డంత ట్రాజెడీ లవర్ మరెవ్వరూ లేరేమో? జ్యోతిని వారు తన అరవ ప్రాణంగా అభిమానించారు. పెళ్ళాన్ని ప్రేమించడం పెద్ద విడ్డూరమా అనవచ్చు నువ్వు. అంతలా ప్రేమించడం విడ్డూరమే మరి. కాలు కింద పెడితే అరిగిపోతుందేమో అన్నంత అపురూపంగా చూసుకున్నారు. అదే ముప్పైంది. సాధారణంగా తనకీ, నాకూ మాటలేం ఉండవు. ఆయనా, తన హాస్పిటలూ—అదే లోకం. ఎప్పుడైనా ఆదివారం నాడు తీరిగ్గా ఉండి మాటలాడే టం జరిగితే, ఇలాంటి విషయాలు కదులుతూ ఉంటాయి. జ్యోతి మెనింజైటిస్ వలన 24గంటల్లో శాశ్వతంగా కన్ను మూసింది. అప్పట్లో వారికి చిన్న పిల్లలు ఆడు కుంటూంటే ఎంత సరదానో ఏడిస్తే అంత చికాకు. అలాగే ఒక రోజు దేనికో అల్లరి పెట్టి కింక పెట్టేసిందట మణి. 'ఏడ్చావంటే తన్నులతాను. ఆపింక' అంటూ బెదిరించే కొద్దీ ఇంకా గట్టిగా ఏడవడం మొదలు పెట్టిందట. పెరట్లో ఉన్న జ్యోతికి పాప ఏడుపు వినిపించడంతో చేసే పని ఆపివచ్చిమణిని సముదాయిస్తూ, 'ఇంత అల్లరి బాజా వైపోయావేమిటే, మణీ! రేపొద్దున్న నే చచ్చిపోతే ఈ అల్లరి కెన్ని తాపులు తింటావో తెలుసా?' అంటూ గట్టిగా ముద్దు పెట్టుకుందట. ఆ మాటల్లో అపస్వరం అప్పుడు తెలియక పోయినా ఆ మరునాడు సరిగ్గా అంతే జరిగే సరికి దిమ్మెరపోయారు. హాస్పిటల్‌కి వెళుతూన్నప్పుడు పాప నెత్తుకొని నవ్వుతూ సాగనంపిన జ్యోతి తిరిగివచ్చే సరికి అపస్మారక దశలో మృత్యువుకి అతిసన్నిహితంగా వెళ్ళింది. ఎంత డాక్టరైనా, మరెందరు స్పెషలిస్టుల్ని తెచ్చినా ఆమె నెవ్వరూ బతికించలేకపోయారు. అందుకే జ్యోతి మాటలు అతని గుండెలకి పట్టేశాయి. మణి ఏడుపుముఖం పెడితే చాలు అతని ప్రాణం గిలగిల లాడిపోతుంది. నీళ్ళిద్దరి ముందూ నే నెప్పుడూ ప్రేక్షకు రాలినే. ఈ వేసంగి సెలవుల్లో ఒక్కసారి ఇక్కడికి వచ్చి వెళ్ళు. ఎంతైనా నేనూ మనిషినేగా! ఈ ఒంటరితనం కష్టంగానే ఉంది. ఇక ఉండనా?

ఇట్లు,
—విశాల."

అసంతృప్తిగా ముఖం చిట్లించి ఉత్తరం మడిచింది తులసి. ఏమిటో ఈ విశాల— అనుకుంది బాధగా. దీని మంచితనం చూసి ఆ రామకృష్ణ మరీ ఆడుతున్నాడు. అంత జీవచ్ఛవంలా అన్ని సరదాలూ చంపుకొని అలా పడి ఉండ వలసిన అవసరం ఏమిటి? స్వయంకృతాప రాధాన్ననుభవించనీ. అయినా, ఇలాంటి

స్త్రీ బ్రతుకంత కాలం ఇంతే. తనెంత వాపోయినా మాత్రం ఫలితం ఏమిటి? ఒక్కరైనా తన గోడు వినిపించుకుంటేగా అనుకుంది చిరాగ్గా.

* * *

"మరోసారి ఇలా చింపుతావా? లెంపలు వాయించేస్తాను.' రామకృష్ణ కంఠం వింటూనే గరిట పడేసి చెయ్యి కడుక్కుని హడావిడిగా సావిట్లోకి వచ్చింది విశాల, తడి చేతులు తుడుచుకుంటూ. "ఏం చేసిందేమిటి?" అంది. కోపంగా ఉంది రామకృష్ణ మొహం. "చూడు, నీ కూతురి ప్రతాపం. ఇందాకా పాలవాడొస్తే ఉన్నావు కదా అని వాడి కివ్వాల్సిన డబ్బు తీసి టేబిల్ మీద పెట్టాను. ఒక పది రూపాయల నోటు తీసుకొని చక్కగా నాలుగు ముక్కలు చింపింది. అయినా, ఏది పడితే అది చింపడమేమిటి వెధవ అలవాటు" అన్నాడు తీవ్రంగా. అంత వరకూ తండ్రి ఎదురుగా తెల్లముఖం వేసుకుని చేతిలో చిరిగిపోయిన ముక్కలు పట్టుకొని నిలుచున్న మణి రవీమని అవి విసిరేసి వెనక్కి పరుగెత్తిపోయి విశాల కాళ్ళకి చుట్టుకుపోయింది. చటుక్కున ఎత్తుకొని, "అవునా? తప్పు కదూ?" అంది విశాల నెమ్మదిగా. "కొట్టారు." ఏడ్చేయడానికి సిద్ధంగా పెదిమలు వంకర తిప్పేస్తూ ఫిర్యాదు చేసింది మణి. "అలా చింపకూడదు కాగితాలు మరి. ఏదీ—నాన్నగారికి చెప్పు" అంటూ రామకృష్ణ దగ్గరగా తీసుకొచ్చి, "నాన్నగారూ! . . . అను" అంది. భయం భయంగా చూస్తూ అమ్మ చెప్పినట్టే అంటూంది మణి. "నాన్నారూ! తప్పు చేశాను. తప్పు చేశాను." "మరెప్పుడూ చెయ్యను అని లెంపలు వేసుకో." "మరెప్పుడూ — చెయ్యను" అంటూ మరింక ఉగ్గబట్టుకో లేక విశాల మెడ గట్టిగా వాటేసుకుని బావురుమని ఏడవటం మొదలుపెట్టింది. అంతవరకూ ఆ మాటలు వింటూ, ఆ ముఖం చూస్తూ వస్తూన్న నవ్వుని దాచుకోలేక అవస్థ పడుతూన్న రామకృష్ణ చటుక్కున లేచి, "లేదమ్మా! ఛ! ఛ! ఏడవకూడదు నువ్వు" అంటూ ఎత్తుకో బోయాడు. మరింత గట్టిగా విశాల మెడని కావలించుకుంది మణి.

"నాన్నగారు పిలుస్తున్నారు. వెళ్ళు, మణీ." సముదాయిస్తూ చెప్పింది విశాల. ఒక పక్క ఏడుస్తూనే— "లెంప కాయలు కొట్టేస్తారు" అంటూ రాగం ఇంకా హెచ్చించింది. ఒక్కసారి చురుగ్గా రామకృష్ణ కళ్ళలోకి చూసింది. "ఛ! తప్పు కదూ? పిలిచిన తరవాత వెళ్ళాలి మరి. నువ్వు బంగారుపాపవేనా? కాదా? చెప్పూ! ఊఁ." "బంగారు పాపు." "మరి బంగారుపాప అమ్మ చెప్పిన పని చేస్తుందా, చెయ్యదా?" "ఊఁ." "మరి నాన్నగారి దగ్గరికి వెళ్ళమన్నానా నేనూ?" మెడ చుట్టూ బిగించిన చేతులు తియ్యకుండానే తల మాత్రం తిప్పి చూసింది తండ్రి వైపు అనుమానంగా. "రా." నవ్వుతూ పిలిచాడు. బెదురు చూపులతోనే చంకెక్కింది. కళ్ళు, ముఖం తుడిచి గట్టిగా ముద్దు పెట్టుకొని "బజారు కెళదామమ్మా, మణీ! అమ్మ చేత తల దువ్వించుకో తొందరగా. ఏం?" అన్నాడు మురిపిస్తూ. బుంగమూతి పెట్టుకొని అలాగే చూస్తూంది మణి. "ఏం వెళతావా, మణీ! రా, గౌను తొడుగుతాను" అంటూ ఎత్తుకొంది విశాల. "నే నెళ్ళను." అడ్డంగా తల తిప్పేసింది. "ఏం?" ఇద్దరూ ఒక్కసారే అడిగారు. "కొట్టులో పెట్టి కొట్టేస్తారు" అంది మళ్ళీ వెక్కుతూ. "ఛ! నాన్న మంచి. నీకు సిపాయిబొమ్మ కొంటారు. ఎంచక్కా— ఎంత బాగుంటుం దనుకున్నావ్? ఇంత బొమ్మ. నీ సైకిల్ మీద కూర్చోబెట్టుకొని రయ్యిన తొక్కుతూ ఉంటే బలేగా ఉంటుందే. చూద్దూ వెళ్ళి" అంటూ ఆ కబురూ ఈ కబురూ చెపుతూ మెల్లిగా ఆ ముఖంలోకి నవ్వు తెప్పించిన విశాలని కృతజ్ఞతగా చూశాడు రామకృష్ణ. ఇప్పుడిప్పుడే అతనికి విశాల అంటే ఏమిటో తెలుస్తూంది. అంతరాంతరాల్లో ఏదో భావం అస్పష్టమైన రూపం దిద్దుకుంటూంది. తండ్రీ, కూతురూ మెట్లు దిగి వెళుతూంటే చూస్తూ వాళ్ళు కనుమరుగైనా కూడా అలాగే నిలుచుండిపోయిన విశాల రిక్షా దిగుతూన్న తులసిని చూస్తూనే ఛంగున గెంతి వెళ్ళి గేటు దగ్గర నిలుచుంది. చిన్న పిల్లలా ముఖంలో ఎక్కడలేని వికాసం నింపుకొని, "తులసీ" అంటూ చెయ్యి పట్టుకుంది. ఎయిర్ బాగ్ భుజాన తగిలించుకొని, గాగుల్స్ తీసి చేత్తో పట్టుకొని నవ్వుతూ నిలుచుంది తులసి, కళ్ళ నిండుగా స్నేహితురాల్ని చూసు కుంటూ. "ఎంతమారిపోయావు, విశాలా!" అంది ఎలాగో గొంతు పెగుల్చుకొని. చాలా రోజులుగా అలాంటి ఆత్మీయత మరిచిపోయిన విశాల కళ్ళలో నీళ్ళు పెల్లుబికాయి. "రా, లోపలికి" అంది తేరుకుని. అసలే ఛాయ తక్కువగా ఉన్న విశాల తులసి కళ్ళ కింకా నల్లబడినట్లు కనిపించింది. పొడుగ్గా కనిపిస్తూంది గనక సన్నగా అయిపోయినట్లు తెలుస్తూంది. గుండ్రంగా ఉండే ముఖంలో బుగ్గలు పలచబడ్డాయి. కళ్ళు కొద్దిగా వెడల్పయినట్లు అనిపిస్తూంది బుగ్గలు

అపరాధం

"తప్పుచేయడం మానవ సహజం" అనే నామెత తప్పు. "తప్పుచేయడం అమానుషం." పవిత్రంగా, ఉన్నతంగా జీవించాలనే ఆశయం కల వ్యక్తి తప్పుచేయలేడు; చేయడు.

—ఫిలిప్స్ బ్రూక్స్

తీసిపోవడం చేత. మాట్లాడకుండా స్నానం చేసే నెపంతో బాత్‌రూమ్‌లోకి దూరింది తులసి.

* * *

ఇదికాదు అదీ అనీ, ఇక్కడ కాదు అక్కడా అనీ బజారంతా తిప్పింది మణి. చాలా ఓపికగా అన్నీ చూపించాడు కూతురికి. ఎంత తిరిగినా మణికి సిపాయి బొమ్మ దొరకలేదు. ఆఖరికి దానంత ఎత్తు ఉన్న అబ్బాయి బొమ్మ కొని దానికి సిపాయిడ్రెస్ వేయించి చేతిలో పెట్టాడు. బొమ్మని అపురూపంగా పట్టుకొని తండ్రి చేతుల్లో ఇమిడి పోయింది మణి. "ఇంటికి పోదామా, మణీ" అన్నాడు ఇంకా తిప్పుతుందేమో అనే భయంతో. "ఊఁ" అంది తృప్తిగా. తేలికగా నిట్టూర్చి ఆకాశం వైపు చూసిన వాడల్లా చటుక్కున టైమ్ చూసుకున్నాడు. 7½ గంటలు. స్వచ్ఛమైన అద్దంలా ఉన్న ఆకాశంలో అర్ధచంద్రాకారంలో తెల్లగా మెరిసిపోతున్నాడు చందమామ. సిపాయిబొమ్మ చూసుకుని మురిసిపోతున్న మణి కనుపాపల్లా తళుక్ మంటున్నాయి తారకలు. తొందరగా ఇంటి కొచ్చిన రామకృష్ణకి సావిట్లోకి రాగానే తులసి కంఠం స్పష్టంగా వినిపించింది. చటుక్కున ఆగిపోయాడు మణిని కిందికి దించి. దింపటమే తడవు తుర్రుమని పరుగెట్టింది— "అమ్మా! సిపాయ్ బొమ్మ చూడూ" అని అరుచుకుంటూ. మణిని చూస్తూనే ఆశ్చర్యపోయింది తులసి. ముద్దుగా ఉన్న ఆ అమ్మాయిని దగ్గరకు తీస్తూ, "నీ పేరేమిటి?" అంది మురిపెంగా. "నేను మణిని" అంది మణి గర్వంగా కళ్ళు తిప్పి. "అమ్మో, నువ్వు మణివే?" అంటూ ఎగరేసి పట్టుకొని పకపకా నవ్వింది తులసి. ఆమెకి మణిని చూస్తూంటే ఎంత ముద్దుగా, సరదాగా ఉందో రామకృష్ణని చూస్తూంటే అంత మంటగా ఉంది. భోజనా లవుతూన్నంత సేపూ రామకృష్ణ ప్రవర్తన ఆమె సహనాన్ని పరీక్షిస్తున్నట్టుగానే ఉంది. అంటీ ముట్టనట్టు ప్రవర్తిస్తున్న అతగాడిని చూస్తూంటే కోపంతోబాటు విశాల మీద చెప్పలేనంత తేలిక భావం, బాధకూడా అధికమై పోతున్నాయి.

* * *

దాహంతో గొంతు తడారిపోతూంటే ఒక రాత్రప్పుడు లేచి కూర్చున్నాడు రామకృష్ణ. కిందికి వెళ్ళి మంచినీళ్ళు తాగడానికి బద్ధకించి అలాగే పడుకున్నాడు, చంద్రుణ్ని చూస్తూ. ఆ నిశ్శబ్ద నిశీథిలో ప్రకృతి ఎంతో అందంగా, ఆహ్లాదకరంగా కనిపించింది అతడికి. కిటికీ మీదికి ప్రాకిన మనీప్లాంట్ వెడల్పాటి ఆకులు వెన్నెల కాంతి పడి తమాషాగా మెరుస్తున్నాయి. మెల్లగా- అతి మెల్లగా వీస్తూంది గాలి. క్రింద వరండాలోంచి ఇంకా సన్నగా మాటలు వినిపిస్తూంటే ఆశ్చర్యంగా లేచి మెట్లు దిగుతూన్న వాడల్లా ఆఖరి మెట్టుమీద నిలుచుండిపోయాడు, ఆ మాటలు స్పష్టంగా వినిపించడంతో. "నా రచనలే నాకు మిగిలిపోయాయి కాని, నీ లాటి వాళ్ళు కొంచెంకూడా మారడం లేదు. పోపుల పెట్టి మీద మూత పెట్టుకుందుకు తప్ప నీ డిగ్రీ ఎందుకు పనికి వచ్చిం దిప్పుడు? ఎంతైనా మగవాడు కదా! ఏడాది తిరిగేసరికి తింగురంగా మని పెళ్ళిపీటలమీద కూర్చున్నాడు. అదే ఆడదైతే..."

"అదే వద్దు, తులసీ! నీలో ఆ భావమే వద్దు. తనకు లేదని ఏడిస్తే ఒక కన్నూ, ఎదుటివాడి కుందని ఏడిస్తే రెండో కన్నూ పోయాయట. అలా మగవాడితో పోల్చి చూసుకొని నాకు లేదని ఏడవటం శుద్ధ తెలివితక్కువ. ఆ మాట కొస్తే ఆడవాళ్ళ కున్న ఫెసిలిటీస్ మగవాళ్ళ కున్నాయా? అంతవరకూ ఎందుకూ? నా విషయమే తీసుకో. ఏదో జీవితంలో ఉద్ధరించేద్దామనే వెర్రితో. . ." "అది వెర్రేనని ఒప్పుకుంటున్నావా?" అడ్డు కుంది తులసి. "అవును. ఎవరి వెర్రి వాళ్ళ కానందం. ఎంతసేపూ మగవాడిని తిడుతూ ఆడదాని కేదో అన్యాయం అయి పోతూందని హోరెత్తించడం నీ వెర్రి. రచయిత్రిగా నీ దృష్టి కొంచెం మార్చు కోవాలి, తులసీ! స్త్రీకి సమస్యలు లేవని, అస లన్యాయమే లేదని అనడం లేదు. కాని, దానికి కారణం పూర్తిగా మగవాళ్ళే అనే నీ భావం మాత్రం మార్చుకోవా లంటున్నాను. సరే, ఇదంతా అప్రస్తుతం. ఈ పెళ్ళి గొడవలో ఉద్యోగానికి తిలోదకా లిచ్చేశాను, మొదట్లో పెద్దగా ఆలోచించక. తల్లి లేని పాపనీ, పాపని ప్రాణంగా చూసుకునే వ్యక్తినీ తృప్తి పరచటంలో నా కేదో తృప్తి ఉంటుందనే

[illegible]స్తున్నంతో. [illegible]. కాని, నా ఈ స్వప్నంలో నా బాధ్యత విస్మరించాను. [illegible] సంధ్యలో అధ్వాన్నం [illegible]టుందని, ఆ కుటుంబం అప్పుల్లో మునిగిపోతుందని ఆలోచించనైనా లేదు. ఆ తరవాత ప్రభాకరం రాసిన ఉత్తరం [illegible] తెలిసింది, ఎంత పొరపాటు చేశానో. ఆ తరవాత ఆయన నా బాధ్యత తీసుకొని వాణ్ణి చదివిస్తున్నారు. వా డేదో పార్ట్ టైమ్ జాబ్ చేస్తూ ఇల్లు వీధిని పడకుండా చూస్తున్నాడు. అది వేరే విషయం. పోతే నే నిలా ఆ బరువు వదిలించేసుకున్నానని నన్నెవరూ నిష్ఠుర మాడలేదు. అసహ్యించుకోలేదు. కనీసం అన్నయ్య పెంచి, చదువు చెప్పించి పెళ్ళిచేసిన నాన్నగారుకూడా 'నువ్వు కృతఘ్నురాలివి' అనలేదు. [illegible] ప్రసంగించడానికి సిద్ధపడ్డారు. కారణం ఏమిటి? నే నాడదాన్ని కావడమే కదూ! ఇదే ప్రభాకరం అయితే వాడి నెంత రెన్ని విధాలుగా అంటారు? చివరికి నాన్నగారుకూడా వాడిని తిట్టకుండా ఊరుకుందురా? ఎందు కీ భేదభావం?"

విశాల కంఠస్వరం చాలా తీక్ష్ణంగా ఉంది. కాస్సేపు ఊరుకొని, "నిజమే. ఆ భేదభావం ఉండకూడదు. కాని, ఆ జ్ఞానం వాళ్ళకు ఉండాలి. దానికి మనమేం చేస్తాం?" అంది తులసి. "అదీ సంగతి. బాధ్యత దగ్గరి కొచ్చేసరికి నిర్లిప్తంగా ఏం చేస్తాం అనడమా? హక్కు [illegible] సిద్ధం, నిర్లిప్తత ఎటు పోతాయో? సమాన హక్కులు కావాలి అనుకున్నప్పుడు సమాన బాధ్యతలుకూడా తీసుకోవడానికి సిద్ధపడాలి." "అది సరే నోయ్. పోనీ ఒప్పుకుంటున్నాను. ఇంతకీ మన పని రామాయణంలో పిడకలవేటలా ఉంది. పెళ్ళాం చచ్చిపోయే సరికి రెండో పెళ్ళి కంతగా తయారై పోయే పురుష పుంగవులు మొగుడు చచ్చిపోయిన విధవని పెళ్ళి చేసుకుందుకు ముందు కెందుకు రారు?" "ఏ కాలంలో ఉండి మాట్లాడు తున్నావ్?" "ఈ కాలంలోనే." "అయితే, నీకు సరిగ్గా తెలియదేమో, తులసీ! ఆడది రెండో పెళ్ళి చేసుకోకపోవడానికి కారణం మగవాడు ముందుకు రాకపోవడం కాదు. మరో ఆడది చేసే అవహేళన భరించలేక. ఆ ఈసడింపుల కెదురు నిలిచే శక్తి లేక. తెలిసిందా?" "నువ్విలా గొణుగ పోతేస్తే నే నేం చెపుతాను?" విస్మారంగా అంది తులసి. "నా వాదన గానుగ పాటినట్టుందో, రీజనబుల్‌గా ఉందో చెప్ప డానికి మీ రాధత్త జీవితం చాలు. ఇద్దరు పిల్లల రాధత్త టీచర్‌గా పని చేస్తూ, పదకొండు సంవత్సరాల కూతు రున్న మరో ఉద్యోగస్థుడిని పెళ్ళి చేసు కుందని తెలిసిన రోజు మొదలుకొని మొన్న మొన్నటి వరకూ మన ఇళ్ళలో జరిగిన అమ్మలక్కల [illegible] తాయి — [illegible] అహా [illegible]! అప్పుడు మనం కూడా ముందు ఆశ్చర్యంగా చెప్పుకున్నాం. తరవాత అసహ్యంగా చెప్పుకున్నాం. ఆ తరవాత తీసి పారేశాం, వాళ్ళు మనుషులే కానట్టుగా. నీ పిల్లలు, నా పిల్లలు, మన పిల్లలూ అనే మూడు రకాలూ ఆ ఇంట్లో ఉంటాయని ఎగతాళి చేశాం అభ్యుదయవాదులం, ఆదర్శవాదులం అయిన మనం. ఎందుకు మన చదువులు? పేరు చివర గొప్పగా డిగ్రీ రాసుకుందుకు. ముందు మనని మనం సంస్కరించుకుని తర వాత సంఘం వైపు చూస్తే బాగుంటుంది. అంతేకాని, ఏదేదో అర్థం పర్థం లేకుండా ఊహించేస్తూ అలా సమాజం లేదని ఆక్షేపిస్తే ఎవరూ హర్షించరు. ఖర్మం చాలక చీర ఎక్కడో అనవసరంగా చిరిగిపోతే దాన్ని చాకచక్యంతో అతుక్కొని వాడుకోవడం తప్పంటావా, తులసీ? ఆ అతుకు కనిపిస్తూ ఉండవచ్చు. వీలైతే అది కనిపించకుండానూ కట్టుకోవచ్చు. ఎలాగోలా అది ఉపయోగపడుతూందా? లేదా? అలా కాకుండా ఒక చోట చిరిగింది కదా అని ఏకంగా చీరనే మూల పడేస్తే హర్షిస్తావా నువ్వు?" "చీరకీ, జీవితానికీ సామ్యం తెస్తున్నావా?" వింతగా అడిగింది తులసి. "ఏం? చిరిగిన చీర, చితికిన జీవితం — రెండూ ఒకటే. వాటిని పునరుద్ధ రించుకోవడంలో తప్పేం లేదు. స్త్రీ పురుష భేదం అంతకంటే లేదు." స్థిరంగా అంది విశాల. మరొక్క క్షణం ఆగి, "మణి సహాయంతో నా జీవితాన్ని తన జీవితంతో అతుక్కున్నా రాయన. [illegible], ఆ అతుకు మరుగుపరచడం మా ఇద్దరికీ చేతకాలేదు. పైనేగాని కొంచెం అందంగా, ఆకర్షణీయంగా ఉంటే అది కాస్త కనువాటయేది. నేను మణి కోసం పెళ్ళి చేసుకున్నాను. దాని కోసమే ఈ రకంగా ఉండగలుగుతున్నాను. ఒక్కొక్క [illegible] ఏవో [illegible] పిచ్చిదాన్ని చేస్తాయి. [illegible] కలయ నిజం కాలేదని బాధతో ఉక్కిరి బిక్కిరై పోతాను. కానీ, అవన్నీ క్షణికమే. శాశ్వతంగా నాకు మిగిలేది మణి సాన్నిహిత్యం లోని ఆనందమే!" విశాల గొంతు జీరగా పలికింది. రామకృష్ణ దగ్గరికి వస్తూండ టం చూసిన తులసి కసిగా, ద్వేషంగా అంది: "ఫరవాలేదు. నా కిప్పుడు ధైర్యం ఉంది. ఖర్మవశాన నీ చీర చిరిగినా తిరిగి అతుక్కొని. . ." "తులసీ!" ఉద్రేకంగా చెయ్యెత్తిన విశాల తన చేతిని మరో చెయ్యి పట్టుకోవడంతో గతుక్కుమని వెనక్కి చూసింది. "అంత ఉద్రేకం అనారోగ్యహేతువు, తెలుసా" అన్నాడు రామకృష్ణ. "మీ రింకా నిద్ర పోలేదూ?" కంగారుగా అడిగింది.

"ఒక నిద్ర పోయే లేచాను. దాహంగా ఉంది. కొంచెం మంచినీళ్ళిస్తావా?" మౌనంగా వెళ్ళింది విశాల. వెంటనే మెల్లిగా - "విశాల కిప్పటికే చాలా అన్యా యం చేశాను, తులసిగారూ! ఆమె జీవితం చిరిగిన చీరతో సమానం కాకూడదనే ఆశిస్తున్నాను" అంటూ తిన్నగ మేడ మీదికి వెళ్ళిపోయాడు. నివ్వెరపోయి నిలుచున్న తులసి, "అత నేమి" అన్న విశాల ప్రశ్న వినిపించుకోకుండా "వాడై పోతూన్న నీ జీవితాన్ని చూస్తూ ఆ మొగాణ్ణి క్షమించలేకుండా ఉన్నానే, విశాలా! నన్ను క్షమించు" అంటూ గది లోకి వెళ్ళిపోయింది. నీళ్ళు నిండిన కళ్ళతో "మంచినీళ్ళిచ్చి వస్తాను" అంటూ మేడెక్కింది విశాల. గదిలో పచార్లు చేస్తున్న రామకృష్ణ విశాలని చూస్తూనే ఆగిపోయాడు. గ్లాసు అందిస్తూన్న విశాల చెయ్యి వణుకుతూంది సన్నగా. ఆ నీళ్ళు తాగేసి నెమ్మదిగా విశాల భుజాల మీద చేతులు వేసిన వాడల్లా సంకోచంగా ఆగిపోయి మరు క్షణంలో ఆమెను గుండెలకి హత్తు కున్నాడు ప్రేమగా. ఏమనడానికి అతనికి నోరు పెగల్లేదు. నెమ్మదిగా తలెత్తిన విశాల అతని కళ్ళల్లో వికాసం చూడ గలిగింది. ఏడాది వైవాహిక జీవితంలో మొట్టమొదటిసారిగా ఆ స్పర్శలో [illegible] అర్థం చేసుకొని ఆపుకోలేక గుండెల్లో దూరిపోయి [illegible] ఏడ్చేసింది. సన్నగా వణుకుతున్న ఆమె శరీరాన్ని బలంగా గుండెలకి హత్తు కుంటూ నెమ్మదిగా చెవిలో అన్నాడు రామకృష్ణ: "ఊరుకో, విశాలా. నా తప్పు రెట్టింపుగా కనిపిస్తూంది నీ ఏడుపుతో." అతి ప్రయత్నం మీద తలెత్తిన విశాలకి అస్పష్టంగా కనిపించాడు రామకృష్ణ. ఏడ్చి ఏడ్చి అలసిపోయి ఆ కౌగిట్లోనే నిద్ర పోయింది విశాల ఎన్నో రోజుల తరవాత. ★

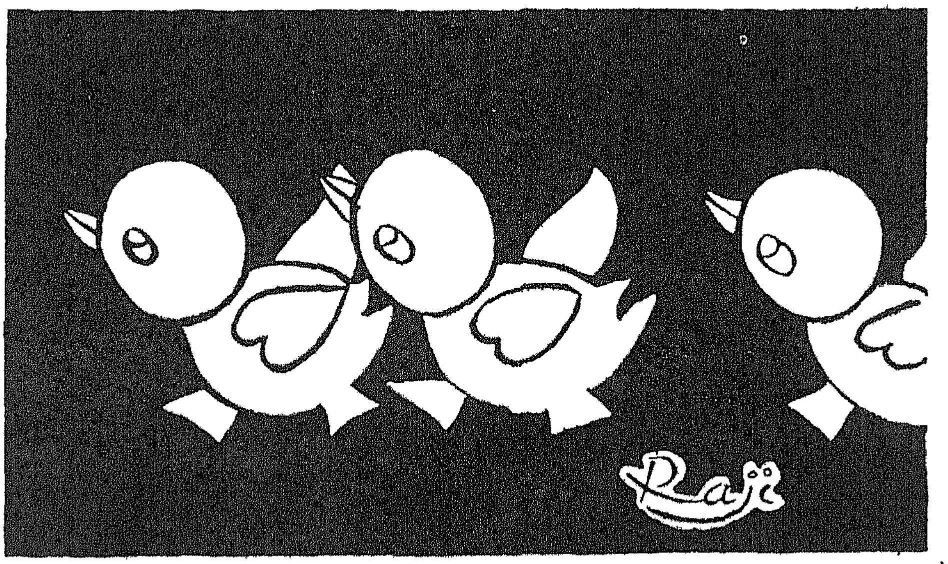

పోతూ పోతూ . . .

చిత్రం — రాజి (ఆత్మకూరు)